

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	043-3560244	<i>hanssen.susanne@gmail.com</i>
Rob Visser	Secretaris		<i>secretariaat@sok.nl</i>
Kevin Amendt	Alg. bestuurslid		<i>kevinamendt@gmail.com</i>
John Hageman	Alg. bestuurslid		<i>johnhageman45@gmail.com</i>
Johan Janssen	Alg. bestuurslid		
Patrick Semmeling	Alg. bestuurslid		<i>patrick.semmeling@ziggo.nl</i>
Frans Willems	Alg. bestuurslid		<i>willemsfrans1@gmail.com</i>

SOK-Ledenadministratie:

Ger Beckers, Via Regia 158C, 6217 JZ Maastricht, Tel.:0651058333 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

E-mail SOK:

sok@nhgl.nl

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 3618793	<i>j.orbons@archeopro.nl</i>
Bram Borsboom	Penningmeester	043 - 367 05 17	<i>bramborsboom@home.nl</i>
Stefan Jerzykowski	Technische dienst		<i>s.j.a.jerzykowski@hotmail.com</i>
<i>www.vanschaikstichting.nl</i>			<i>info@vanschaikstichting.nl</i>

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, Tel.: 043 - 364 54 19 *johnhageman45@gmail.com*
Frans Willems, Op de dries 12 , 3770 Riemst, Tel.: +32 12 456 411 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op Internet:

www.sok.nl Webmaster: Ger Goessens *mail@gergoessens.nl*

SOK-Avond:

SOK-Avonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Trô d'Gofête - Wonck

Foto: Frans Willems

Beste leden,

Namens het SOK-bestuur,
Susanne Hanssen
(SOK-voorzitter)

Waar zijn we als SOK-bestuur zoal mee bezig?
Maandelijks hebben we ondertussen overleg in een poging om al onze ideeën te realiseren.

Wat blijkt? Meer overleg betekent ook: nog meer ideeën.

Om te beginnen met de uitgestelde mergeltentoonstelling van de gemeente Riemst in samenwerking met de SOK, in het kader van het Jaar van het Cultureel Erfgoed 2018. Het mergelsymposium in het Avergat was zeer geslaagd, maar de tentoonstelling bleek toch meer voorbereidingstijd nodig te hebben dan gedacht.

Binnen de SOK is een oproep gedaan voor een werkgroep om dit alsnog te realiseren. Het idee is om een pop-up tentoonstelling te ontwerpen. Een of andere opstelling die we in de toekomst ook op andere plekken gemakkelijk weer kunnen neerzetten, in zijn geheel, of in delen, al naar gelang de plek waarop deze komt te staan.

Op de komende SOK-avond zal Chantal Berger, namens deze nieuwe werkgroep, hier iets over vertellen.

Wordt vervolgd dus.

De samenwerking van de SOK met de VSS (Van Schaik Stichting) is belangrijk en intensief. Om dit nog structureler vorm te geven, zijn we gestart met gezamenlijke vergaderingen tussen SOK-bestuur en VSS-bestuur.

In een eerste gezamenlijke vergadering werd het belang van samenwerking alleen maar duidelijker, ook dit wordt vervolgd.

Om nieuwe SOK-leden, maar ook oudere geïnteresseerde leden, kennis te laten maken met de VSS-groeven zullen er excursies georganiseerd worden, onder leiding van de beheerder van betreffende groeven. Nader bericht hierover en mogelijkheid tot inschrijving volgt.

Het blijft voor iedereen mogelijk om VSS-groeven te bezoeken, na afspraak met de betreffende beheerder.

Denk hierbij ook eens aan de kleinere groeven, zij zijn beslist ook een bezoekje waard.

De SOK-stand was weer aanwezig op de jaarlijkse Genootschapsdag van het NHGL in Roermond.

Graag willen we dit komende jaar ook weer eens op andere plaatsen staan, natuurmarkten of andere lokale markten. Heeft iemand een idee waar we onze fossielen, zagen en wetenswaardigheden aan de man kunnen brengen? Laat het ons weten. Zelf de stand mee bemannen kan ook en is ook nog eens gezellig om te doen. Laat het ons weten.

De voorraad SOK-Infolders die velen van jullie misschien niet kennen, is op. De laatste exemplaren zijn uitgedeeld op de kerstmarkt.

Een nieuwe folder zal worden ontworpen en gedrukt, o.a. voor de SOK-stand. Omdat het uitdragen van kennis over de groeven een van onze doelstellingen is, willen we in samenwerking met de VSS en de VVV, lezingen en excursiesgaan verzorgen voor VVV-gidsen en SOK-leden.

Informatie hierover volgt.

Lang zijn we afhankelijk geweest van 2 mensen om het Natuurhistorisch Museum voor ons te openen en te sluiten op de SOK-avonden en SOK-activiteiten. Zónder Jos Cobben en Hendrik Erckenbosch géén SOK-avond.

Ze waren er áltijd, jaar-in-jaar-uit, we hebben geen avond hoeven missen.

Jos en Hendrik, heel veel dank voor jullie trouwe opkomst.

Dat zeg ik niet omdat zij het opgegeven hebben. Integendeel, ik hoop dat ze het nog lang met plezier zullen blijven doen.

Maar gelukkig zullen Rob Visser en ikzelf ook spoedig een sleutel in ontvangst mogen nemen en daarmee officieel sleutelhouder zijn, zodat de SOK-avond ook voor de toekomst gegarandeerd blijft en Jos en Hendrik ook eens mogen genieten van een welverdiende vrije avond op de 2^e vrijdag van de oneven maand.

Programma SOK-avond 10 mei

Na de algemene mededelingen zal Wim Kneepkens vertellen en vragen over de Jan Spee collectie. Dit wordt gevolgd door unieke oude mergel filmpjes van Paul Gadet.

Na de pauze: Napoleon Bonaparte, was hij nu wel of niet in de Sint Pietersberg? John Caris probeert een antwoord te geven op deze en andere vragen.

Tot de komende 2^e vrijdag vd oneven maand,

Nieuwe SOK-leden

Sandra Huijts

Adresgegevens verwijderd i.v.m. privacy-redenen

Adres wijzigingen SOK-leden

verwijderd i.v.m. privacy-redenen

Verslag afgelopen SOK-avonden

Patrick Semmeling

8-3-2019 • De avond begon met de gebruikelijke opening door de voorzitter, gevolgd door een korte mededeling van Joep Orbons (Van Schaikstichting). Er bleek helaas weer een inbraakgolf te heersen, na een relatief lange periode van rust. Dit is in feite zinloos, aangezien men de sleutel gewoon kan ophalen bij een beheerder.

De 1e spreker van de avond was John Hageman, die het voor velen onbekende leven van sluipwespen in onderaardse kalksteengroeven uit de doeken deed. Ook deed John een oproep aan de aanwezigen, om foto's toe te sturen van onderaardse sluipwespen, omdat.. er een nieuwe soort was ontdekt! Het bleek namelijk dat er niet 1 maar 2 soorten in de groeven voorkomen, iets dat al die jaren blijktbaar over het hoofd was gezien.

Aangezien Mike Lahaye was verlaat, volgende er toen een uurtje film, verzorgd door Wim Kneepkens. Dit betrof diverse oude opnames van eigen hand (2003) die gedigitaliseerd zijn: de dwaaldag in de Grote Berg en de excursie met Subterranea Britannica naar de Koeleboschgroeve. Hierin zagen we diverse bekende gezichten nog eens de revue passeren, bijvoorbeeld Ton Breuls, maar ook de reeds overleden Han Bochman, Henk Blauw en Marcel Weiland. Daarna volgde nog een kort filmpje over een inspectietocht in de Mariagrot oftewel schuilkamer in Eys, waarvan Wim de beheerder is.

Als laatste item volgende er een première: de eerste korte speelfilm van Wim, namelijk 'Mergel ondergronds'. Hiermee was het zijn bedoeling een educatief tintje mee te geven aan de jeugd over het vrijwilligerswerk van de SOK, Van Schaikstichting en RRB. Deze film en andere kan op Wim zijn youtube-kanaal nog worden bekijken voor wie niet aanwezig was.

Na de pauze was Mike gearriveerd en gaf een zeer interessante lezing over de opvullingen in Riemst tussen 1969 en 2018. Dit was in feite een opvolger van zijn vorige lezing over de instortingsrisico's van mergelgroeven in de gemeente Riemst (exact 1 jaar eerder!). Gezien het dunne mergeldak en vele aardpijpen is dit soms de enige manier om de bovengrondse veiligheid te

kunnen garanderen. Mike legde op zijn gebruikelijke enthousiaste wijze het opvullen uit, van vroeger (opvullen met zand, grind en vliegias) naar nu (schuimbeton, d.m.v. zo klein mogelijke compartimenten). Voor de allereerste keer ooit konden we meekijken met een filmpje over hoe zo'n opvulling ondergronds nu in zijn werk gaat.

Na afloop werd er ook nog het boek verkocht van Peter Jennekens & John Hageman: De Grote Berg, gebleven getuigenissen (2019). Tot slot volgde dat waar menigeen naar uitkeek: pilsjes in de kantine!

11-1-2019 • Na het welkomswoord van de voorzitter werd het woord gegeven aan Gerard Majoor, die het ging hebben over de (wellicht) vreemde combinatie van culinair en ondergronds. De (grotendeels beëindigde) kweek van champignons in de kalksteengroeven kent iedereen. Maar in het verleden zijn de duisternis en het constante klimaat in de onderaardse gangen ook benut om er witlof te kweken en kardoentjes te bleken. Om deze agrarische activiteiten weer aan bezoekers van de 'grotten' te kunnen laten zien, zijn ze een paar jaar geleden door vrijwilligers op kleine schaal hernomen. Daarbij werden zij geconfronteerd met onbegrepen verschijnselen en prangende vragen, wat met betrekking tot de lofkweek tot een heus projectvoorstel heeft geleid dat licht in de duisternis moet verschaffen.

Valère Ceulen vervolgde met zijn project over de "PC" opschriften. Vaak wordt aangenomen dat het om Pieter Ceulen gaat, een voorouder van Valère. Maar klopt dit wel? Er volgde een samenvatting van de gemaakte opnamen, registraties en indrukken tot dusver, want het project is nog lopende (wordt uitgevoerd samen met Rob Visser en George Ceulen). In het afgelopen half jaar is er nog uitsluitend in de Zonneberg vastgelegd, Noord volgt later.

Bregtje Groenendijk vertelde tenslotte over haar fossielvondsten in de Sibbergroeve, in de van haar bekende vrolijke en enthousiaste stijl. Tot op de volgende SOK-avond!

Een reuzenschildpad uit de Krijtzee.

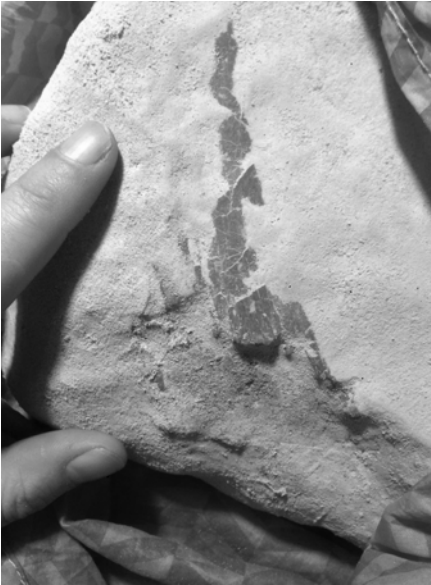
Bregtje Groenendijk

Nieuws van de fossielenwerkgroep:

Van de beoogde fossielenwerkgroep is tot dusver weinig gekomen. Er zijn nog steeds erg weinig leden en de officieuze voorzitter heeft wat opstartproblemen...

Dit betekent echter niet dat er geen fossielennieuws is.

Begin januari kwam er een leuk project mij plots in de schoot vallen. Tijdens de vleermuistellingen in Valkenburg vond een mede-teller bij een berg breekpuin een stuk mergel dat er veelbelovend uitzag. Er zat een duidelijke verkleuring in en hij dacht dat er waarschijnlijk een stuk bot in zat en dat ik dat wel interessant zou vinden om uit te zoeken. Dat was inderdaad het geval. Het brok ging eerst per auto en daarna per fiets, gewikkeld in een handdoek, een slaapzak en een jas mee naar huis. De dagen daarop ging ik enthousiast met satéprikkers en kwastjes aan de slag om het bot bloot te leggen.

Er zit duidelijk iets in de mergel

Op de SOKavond van 11 januari hebben sommige van jullie al het begin van dit project gezien tijdens een korte presentatie hierover. John Hageman was toen de eerste persoon die zei dat het bot waarschijnlijk van een zeeschildpad geweest moet zijn.

Omdat ik nogal een beginner ben als het gaat om het prepareren van fossielen en interneteen plek is waar mensen het vooral niet eens zijn over wat nou de juiste methodes zijn, heb ik maar gemaaild naar het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Ik hoopte op mogelijk wat advies, maar John Jagt (conservator paleontologie) had een beter en vooral leuker aanbod. Het museum wilde best helpen en helemaal mooi, ik mocht in het museum zelf aan de slag in het sciencelab. Voor iedereen die het sciencelab niet kent, dit is de ruimte in het museum waar o.a. fossielen van mosasaurussen zoals Lars en Carlo tevoorschijn kwamen en komen uit blokken mergel. Het leuke van deze ruimte is dat bezoekers van het museum via een glazen wand naar binnen kunnen kijken en met bestuurbare camera's zelfs kunnen inzoomen op de werkzaamheden. Er werken meerdere vrijwilligers in het lab en een daarvan, Jacques Knops, heeft mij in de weken daarop ontzettend goed geholpen bij het prepareren van het bot.

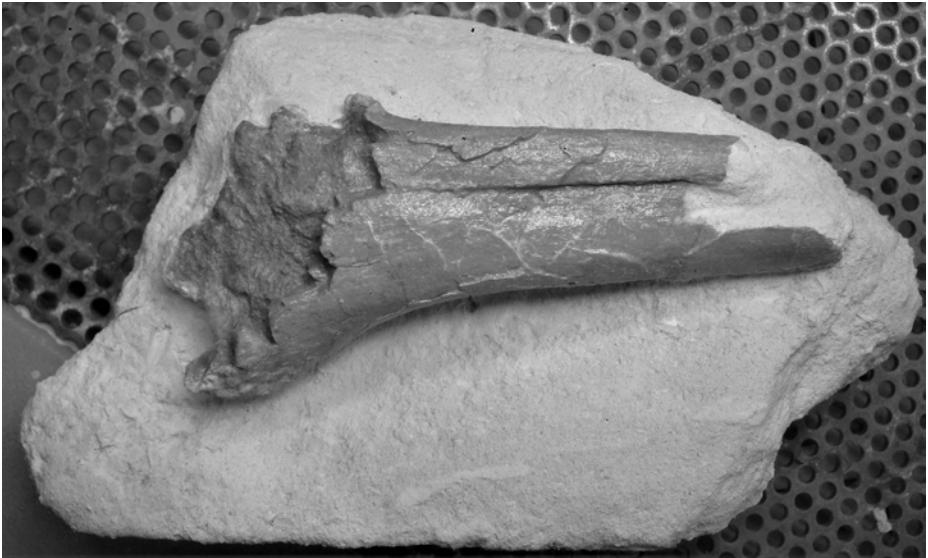
Het blootleggen van een fossiel betekent vaak heel veel priegelwerk met o.a. tandartsgereedschap, mogelijk afgewisseld met wat grover gereedschap zoals bijvoorbeeld een zaag of beitel. Om te voorkomen dat het erg fragiele bot vervolgens gaat barsten of brokkelen wordt het geïmpregneerd met een lijmoplossing. Deze bevat aceton, dus het ruikt naar nagellakremover en je kan het altijd weer verwijderen als het nodig is. Het bot krijgt er een glimmend laagje van.

In het sciencelab, geïmpregneerd.

Het prepareren van het bot in het museum was echt een unieke ervaring. Niet alleen was het heel interessant, maar (niet zo) stiekem was het ook ontzettend leuk om achter het glas van het sciencelab te zitten en een beetje deel te worden van de tentoonstelling. Jacques was ondertussen geïnteresseerde bezoekers ook van alles aan het vertellen over wat er allemaal wordt gedaan en te zien is in het lab.

Maardan, het bot was grotendeels uit de steen, alleen was het nog niet duidelijk wat voor een bot het precies was. Door het te vergelijken met botten uit het museum (we konden het natuurlijk niet laten om ook toch even bij de mosasaurusbotten te kijken), met foto's van zeeschildpadbotten uit het Late Krijt en de hulp van Eric Mulder kwamen we uiteindelijk bij het juiste soort bot. Het is een deel van de scapula, oftewel het schouderblad van een *Allopleuron hofmanni*, ook wel Hoffmanns reuzenschildpad genoemd. Dit was een hele grote zeeschildpad, hij kon wel meer dan 2 meter lang worden, die in het Late Krijt langs de Europese kust te vinden was. Hoe dit exemplaar ooit aan haar/zijn einde is gekomen, weten we natuurlijk niet. Hij/zij is misschien wel aangevallen en opgegeten door een mosasaurus en/of na overlijden aangevreten door andere zeedieren zoals haaien.

Het eindresultaat

En nu. Het bot is geprepareerd, maar toen kwam de vraag, zou er niet meer te vinden zijn? Omdat het bot in breekpuin lag, is het natuurlijk maar de vraag of je nog wat kan vinden. Breekpuin is vaak verplaatst en voor het zelfde geldt zit een ander deel van een skelet nog in de muur, of in een huis, of lag er op die plek van de toenmalige zeebodem gewoon niks anders. We wilden het graag weten en Wiel Felder van de Gemeente Valkenburg vond dat ook wel interessant. Met een paar mensen zijn we in maart in de Gemeentegrot gaan kijken of er meer fossielen te vinden zijn. Helaas hebben we op de vindplaats van het schouderblad niks anders meer gevonden, maar op een andere locatie wel en er is alweer een vervolgproject, dus wie weet. Wordt vervolgd.

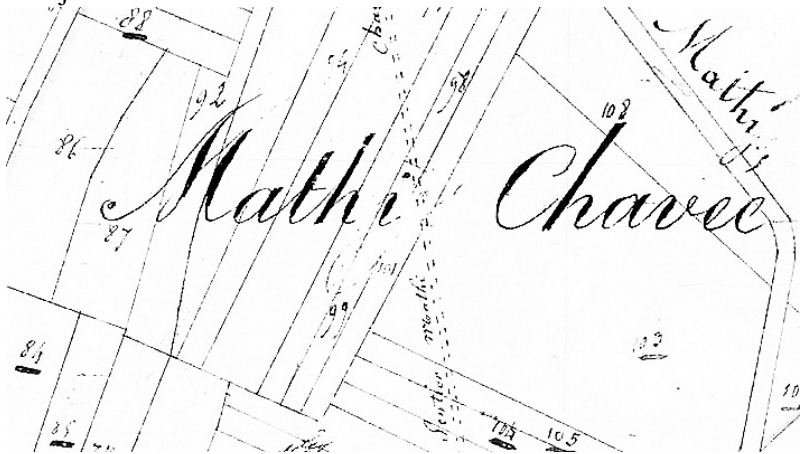
Ik wil graag bedanken: Stefan Jerzykowski, John Hageman, John Jagt, Jacques Knops, het Natuurhistorisch Museum Maastricht, Eric Mulder, Wiel Felder, Kevin Amendt, Peter Jennekens.

Waalse toponiemen en naamsverwarringen

Patrick Semmeling

Wie op kaarten kijkt van Bassenge en Glons zal vaststellen dat er iets vreemds aan de hand is. Zo blijken er enkele straten te zijn met dezelfde naam, maar in beide plaatsen. Om het nog complexer te maken weten Google Maps, Bing Maps en OpenStreetMap soms niet waar deze straten liggen, of toont de ene wel en de andere niet (en vice-versa)! Waarschijnlijk heeft dit iets te maken met gemeentelijke herindelingen: zo gingen in 1963 enkele gemeentes van Vlaanderen naar Wallonië: Bassenge (Bitsingen), Glons (Glaaien), Boirs (Beurs), Roclange (Rukkelingen), Wonck (Wonk) en Eben-Emael. En in 1977 vond een nationale fusie van gemeenten plaats, waarbij deze allen opgingen in de gemeente Bassenge. Wat ook voorkomt is dat historische straatnamen zijn gewijzigd. Zo was er in Eben-Emael in de 19e eeuw een Chemin de Robin Thier, maar tegenwoordig heet deze Rue du Vicinal. Echter: Op Google Maps wordt de verkeerde straat zo bestempeld (namelijk Rue Mathieu Chavée). Maar de straat die nu Rue Mathieu Chavée heet, heette rond 1830 Chemin de Braune. En dan is dus ook een Rue Mathieu Chavée in Glons. kunt u het tot nu toe nog volgen? De reden van dit artikel is dat toevalliger wijze op beide Rue

Mathieu Chavée's een groeve ligt: dit vraagt dus om verduidelijking. Wie overigens denkt dat "Mathieu chavée" een persoon is: dit hoeft niet perse het geval te zijn.

Er zijn in Eben-Emael rond 1830 enkele toponiemen met de naam Mathi / Mathieu / Matthijs Chavée. Het perceel "Thier de Mathieu Chavée" is een helling waar een vuursteenmijn ligt (zie SOK-Mededelingen 61). Een ander perceel met deze naam lag zuidoostelijk van de Marnebel. Ook was er een sentier (=voetpad) en een chemin (=weg) met deze naam. Chavée komt van het Latijnse Cavea, wat betekent: holte of uitgraving. Het kan dus zowel op een holle weg slaan, als op een groeve. In het moderne Frans gebruikt men het woord creusée: gegraven, uitgehold. In de Ardennen komt men de spelling 'Xhavée' tegen en andere spellingen zijn Havée of Scavée. Andere varianten hierop zijn Cavéye (vergelijk Cavei of Kavei), Havêye, scavéye en echavées (vergelijk ook met het Engelse excavate). Chavée kan echter ook als achternaam voorkomen, bijv. Achille Chavée (1906-1969) was een bekende Waalse dichter. Of Mathieu Chavée een echt bestaande persoon was is mij helaas momenteel niet bekend. De "Rue Mathieu chavée" is in ieder geval een moderne benaming en waarom er tegenwoordig ook een gelijknamige straat is in Glons is niet direct duidelijk. Het zal niet verbazen dat ook deze straat vroeger dan ook anders heette. Op de kadasterkaarten van Glons rond 1830 zien we enkele toponiemen in de omgeving van de huidige Rue Mathieu Chavée: La Havée, Wathy-Sart, SurleThier, en Dessus levert Fossé. La Havée kan dus duiden op een holle weg, maar een alternatief is Hâve = verwilderd, dus dan kan het worden vertaald als "verwilderd perceel". Havée kan echter

ook nog een corruptie zijn van chavée. Mogelijk heeft er ooit een gemeentebeambte ooit de naam verkeerd gelezen:

Wathy Havée >> Mathy Chavée !

* 'Wathy' = een middeleeuwse voornaam (komt bijv. voor in een archiefstuk uit 1485).

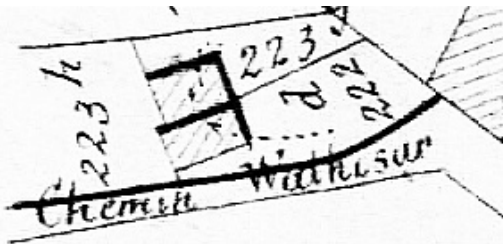
* 'Sart' is gelijk aan het Nederlandse -rooi, -roy of -rode. Deze uitgang duidde op een stuk bos of heide dat ontruimd was om het in cultuur te brengen.

* Thier = hoogte, helling, heuvel.

* Dessus le vert [...] = boven de groene [...]. En dan wordt het interessant, want Fossé kan meerdere betekenissen hebben. Fossé kan zijn: sleuf, gracht, greppel, kloof. In deze zin staat het voor holle weg. (dus: "boven de groene weg"). Echter kan Fosse ook nog betekenen: holte (cavité), gat of zelfs mijn. Let op: het wordt dan geschreven zonder streepje op de e ! Ook tegenwoordig is dit nog een holle weg in een groene omgeving, de naamgeving is dus toepasselijk.

De Rue Mathieu Chavée in Glons heette rond 1830: Chemin Wathy-Sart (dus vernoemd naar het oude toponiem). Op een andere kaart werd deze weg gespeld als: "Wathisar". Aan deze weg ligt een kleine groeve, in de vorm van een hoefijzer, aangelegd als schuilkelder tijdens de 1e wereldoorlog. Omdat deze groeve tot dusver nog naamloos was, lijkt mij het meest logische de groeve naar een toponiem te vernoemen, ipv. Mathieu waarmee geen historische connectie is aan te tonen in Glons (in tegenstelling tot in Eben-Emael). Ik stel daarom de naam 'Abri Wathisar' voor, dit voorkomt verwarring met de andere groeve. In het Nederlands geeft dit ook nog eens een grappige ondertoon ("*Wat is er?*"), net zoals bij vuursteengroeve So Hé ("*Zo heey!*"). De benaming van die vuursteengroeve komt overigens van Sur Hée = aan de steile helling/heuvel (vaak met bos of heide).

Wie nu denkt dat het inderdaad een merkwaardig toeval is dat op twee gelijknamige straten (Rue Mathieu Chavée) een groeve ligt: het wordt nog merkwaardiger! Er zijn namelijk nóg twee gelijk-namige straten die een

groeve herbergen: Rue Chera. Er is zowel een Rue Chera in Bassenge (met groeve Champ-Thonné + enkele andere kleine groeves) alsook in Wonck (met groeve So Hé). De term Chera of Cherra kwam

ook nog in veel andere gemeentes voor. Chèra komt namelijk van 'charretière'. Une charrette = een kar, wat dus geeft: een karreweg (Cheravoie).

Rue Vicinal komt van het Latijnse vicinum = nabij. Vergelijk ook met het Italiaanse vicina en het Engelse vicinity (nabijheid). "Des chemins vicinaux" waren kleine wegen die dorpen met elkaar verbonden.

Rue Vinâve (die in Bassenge, niet de gelijknamige in Glons!) herbergt ook een groeve en zou volgens de etymologen afstammen van het Latijnse vicinabilem ("plek om te buurten"). Een andere verklaring is vicinavium, een afgeleide van vicus (dorp, kwartier, boerderij). Meestal werd de hoofdstraat Vinâve genoemd. Ik heb echter ook twijfels bij deze theorie, omdat zowel vicinabilem en vicinavium dezelfde stam hebben als het Italiaanse vicina en dit lijkt dus niet op Vinâve. Vergelijk ook met het Franse woord voor buurt: voisinage. Een alternatieve verklaring is dat Vinâve afstamt van het Latijnse vina: wijn. Er staan namelijk op de kadasterkaart van 1830 enkele wijngaarden aangeduid in Bassenge: Au dessus des vignes en Thier des Vignes. Vinâve zou men dan mogelijk kunnen vertalen als 'wijn hebbende'. Misschien iets verder gezocht: navré betekend in het Frans: gebroken hart. Een hoofdstraat is een kloppend hart. Is hier een link te leggen?

Wie overigens op de kaart van Bassenge een 'Rue de la Grotte' ziet en meteen in de auto wilt stappen: dit is dan weer juist géén kalksteengroeve, maar een kunstmatige grot uit 1888, beter bekend als Petit Lourdes. U zult inmiddels begrijpen dat ik de Waalse postbodes veel sterkte toewens met hun ronde..

Gebruikte bronnen:

* <https://www.berglopersforum.nl/>

* Martine Willems - Le vocabulaire du défrichement dans la toponymie Wallonne (1997)

* <http://www.chokier.com/PDF/Toponymie.pdf>

* https://www.eupedia.com/guide_de_voyage/belgique/toponymie_de_la_belgique.shtml

* Eugène Devue - Au Pays Du Tuffeau (2014)

* Overige kleinere online bronnen, welke opsomming hier teveel ruimte in zou nemen.

Met dank aan Matthijs Rohs voor het idee en aan Johan de Jong voor zijn verkenningen ter plekke.

Een leuke foto.

Hans Ogg

Zoals de meeste berglopers wel weten, is er een grote verzameling glasnegatieven van Van Schaik in het RHCL. Een deel daarvan is al op een of andere manier gepubliceerd. Veel van die foto's zijn duidelijk door een professionele fotograaf gemaakt. Maar in een tot nu toe niet toegankelijk deel van het archief van Van Schaik lag ook een grote verzameling "gewone" negatieven, de meeste op een 6 * 6 formaat, maar ook een aantal kleinbeeldnegatieven. Die negatieven zijn allemaal genummerd en in de meeste gevallen heeft Van Schaik aangegeven waar en wanneer ze gemaakt zijn. Uit de nummering blijkt dat een groot deel van de negatieven ontbreekt. Wat ik aantrof waren nummers boven de 2000, wat wil zeggen dat de eerste tweeduizend negatieven ontbreken. Ook uit de reeks daarboven, die ergens in 1944 start en waarvan de nummering loopt tot ergens in de 4000, ontbreken soms losse negatieven of kleine reeksen.

Het zijn duidelijk privé-opnames: vakanties, landschappen, opgroeiende (klein)kinderen etc. Maar een deel is voor grot-enthousiastelingen interessant. Het gaat dan om opschriften uit Zuid en Slavante, foto's van de Vallei zoals die er rond 1948 uitzag, afgraving van de coulisse, Schiepersberg etc. Die

negatieven heb ik ingescand. Ze zijn niet altijd van goede kwaliteit: soms onder- of overbelicht en soms slecht ontwikkeld.

Eén daarvan wil ik jullie niet onthouden. Het gaat om een soort bijvondst: een interessant detail op een verder minder interessante foto . Van Schaik heeft een reeks foto's gemaakt van Klein Ternaaien, vanaf de Heugemerkant. Leuke foto's van de tijd dat het kanaal nog bestond en het dorp nog veel bedrijvigheid daardoor kende. Maar daarvan zijn er meer. Op de bijgevoegde foto echter, gedateerd voorjaar 1944, kun je een houten installatie zien voor de afvoer van mergel uit de Vallei. Voor mij was het de eerste keer dat ik die zag. Of de afgraving van de Vallei toen nog bezig was, of dat de installatie nog niet afgebroken was, weet ik niet. In elk geval ben ik benieuwd of er nog andere foto's bestaan van deze installatie.

Gevonden voorwerpen – Pijp in de Vallenberggroeve

Kevin Amendt
(kevinamendt@gmail.com)

In het verleden zijn regelmatig objecten gevonden in de onderaardse kalksteengroeven, variërend van munten tot gebruiksvoorwerpen. Patrick Semmeling heeft op de SOK-website een lijst opgesteld van gepubliceerde en gemelde vondsten. Dit zijn zeker niet alle vondsten die ooit gedaan zijn in de onderaardse kalksteengroeven, dat zouden er naar schatting enkele honderden

moeten zijn. Heb je zelf ook een vondst gedaan en wil je deze (anoniem of openbaar) aan de SOK melden? Of wil je ontbrekende informatie aanvullen? Laat het dan weten via:

webmaster@sok.nl

Om invulling te geven aan deze oproep heb ik besloten mijn vondsten (zelf gevonden of gekregen) te publiceren

in SOK-Info, waarna Patrick deze kan toevoegen in het overzicht op de SOK-website. Voordeel van publiceren in de SOK-Info is dat een geïnteresseerde het artikel altijd kan raadplegen voor meer informatie en eventueel foto's van het object.

In de Vallenberggroeve bij Sibbe, niet ver van de ingang, is in 2007 een mooi exemplaar van een kleipijp gevonden. De pijp lag gewoon in het zicht, dus niet verstopt of verborgen geraakt onder de mergel (de foto toont hoe de pijp is aangetroffen). De kleur van de kleipijp is niet wit zoals normaal. Waarom deze pijp een oranje tint heeft is mij onbekend. De pijp heeft een versiering bij de rand van de ketel, namelijk een rij verticale streepjes (een radering). Er is geen hielmerk aangebracht (merkteken in het voetje). Normaal zijn de stelen van kleipijpen veel langer. Wanneer dit niet praktisch was werd de steel korter gemaakt. Voor bijvoorbeeld een blokbreker is een lange steel uiteraard onhandig. Het is niet bekend of deze pijp bewust tot deze lengte is ingekort of dat de steel bij het gebruik is gebroken en met deze lengte onbruikbaar werd. Het uiteinde van de steel is in ieder geval duidelijk een breukvlak. Dat de pijp is gebruikt kan worden afgeleid aan de zwarte kleur van de roetaanslag en roetresten in de pijpenkop.

Er kan worden aangenomen dat de pijp op de vindplaats terecht is gekomen terwijl de groeve al (deels) was ingestort. Na de instorting heeft in ieder geval in dit deel van de groeve geen ontginning meer plaatsgevonden. Zodoende is het waarschijnlijk dat de pijp niet van een blokbreker/vrachtvaarder maar van een bezoeker aan de groeve is geweest. Na de instortingen zijn de instortingsgewelven en resterende intacte delen daartussen eeuwenlang door velen bezocht en zelfs nog gebruikt als vee stalling en/of schuilplaats. Een foto van de omgeving waarin de pijp is gevonden staat in het boek *De Vallenberggroeve* (2008), blz. 32 vlak achter de doorgang in het koepelvormig gewelf.

Kleipijpen kunnen worden gedateerd aan de hand van uiterlijke kenmerken, waarvan de grootte en de vorm van de pijpenkop (de ketel) de belangrijkste zijn. In de regel is de kleinste pijpenkop de oudste (hoe groter hoe jonger). De vorm en afmeting wordt onder andere bepaald door de vaardigheid van de maker, de prijs van de tabak (in een kleine pijpenkop past minder tabak) maar ook de mode in een bepaalde periode.

Alhoewel ik zeker geen expert ben op dit gebied heb ik geprobeerd de kleipijp te dateren. Zelf dacht ik aan de periode 1650 – 1700. Op de website claypipes.nl staat een exemplaar van rood klei (roder dan mijn exemplaar) met dezelfde vorm: “*Pijpen van rode klei vinden pas tegen het eind van de 19e*

eeuw echt opgang. Daarvoor komen we ze eigenlijk niet tegen. En dat maakt dit pijpje, afkomstig uit Goudse stort van de periode 1690-1720, bijzonder ...”

Mijn beperkte zoektocht naar meer informatie over deze kleipijp heeft bovenstaande resultaten opgeleverd. Ik houd het voorlopig op een kleipijp van rond 1700. Er zal op internet of in de literatuur vast meer precieze informatie over te vinden zijn. In het geval er aanvullingen zijn hoor ik het graag.

Met dank een Patrick Semmeling en Peter Jennekens voor het nakijken en aanvullen van de tekst.

Bronnen en voor informatie over kleipijpen:

www.piepstok.nl/vondsten/pijpen.html

<https://www.claypipes.nl/17e-eeuw/bijzonderheden/>

Kleipijpen in SOK-Mededelingen 6, blz. 9.

Vondsten van kleipijpen in Zuid-Limburgse groeven in SOK-Mededelingen 26, blz. 10-20.

FOTO'S UIT DE COLLECTIE VAN JAN SPEE

Wim Kneepkens

Hans Ogg, Patrick Semmeling en Wim Kneepkens zijn (o.l.v. Hans Ogg) al enkele jaren bezig de foto collectie van Jans Spee in het RHCL te beschrijven.

Deze collectie bevat meer dan 8000 gescande foto's van een groot aantal groeven die op dit moment via de site van het RHCL te benaderen zijn. Verder zijn o.a. themaboeken en indexboeken van Jan Spee in het RHCL aanwezig (Deze kunnen op dit moment wegens scannenhelaas niet ingezien worden).

Ik heb nu het idee geopperd om deze collectie wat meer onder de aandacht te brengen bij de leden van de SOK. Dit, met de bedoeling de waarde ervan bij het doen van onderzoeken aan te tonen.

Wat is het plan van aanpak?

Per groeve wordt bekeken wat mogelijk de interessantste zaken zijn om te onderzoeken. Deze worden dan gedefinieerd in specifieke thema's voor die groeve.

Enkele keren per jaar:

In de SOK-Info voorafgaand aan een SOK-avond worden enkele foto's van het gekozen thema geplaatst dat aan de orde komt op deze SOK-avond. Geïnteresseerden hebben dan alvast de mogelijkheid zich in dit thema te verdiepen. Op de SOK-avond zelf volgt dan een verdere presentatie.

Het is de bedoeling dat deze SOK-presentatie een aanzet geeft aan geïnteresseerden voor een verder onderzoek naar dit thema of een onderdeel ervan.

Welke groeve komt het eerste aan de beurt?

Er is als eerste gekozen voor groeve Sint Pietersberg NOORD, omdat deze groeve volledig beschreven is. De thema's van deze groeve zijn ook al grotendeels gedefinieerd. Als eerste zal ik op de komende SOK-avond het thema: KUNSTENAARSVAN DE "MODERNE" KUNST IN NOORD gaan presenteren. Dit zijn kunstenaars die in de laatste pakweg 100 jaar hun kunstwerken in het Noordelijk gangenstelsel hebben gemaakt.

Bij deze enkele foto's van "moderne" kunstenaars:

Geschiedenis van de onderaardse kalksteengroeven tot omstreeks het jaar 1600

Mijn Merghel (vrij naar Peter Stas), Jacquo Silvertant

Henri Ceha

Zoals de meesten van jullie wel zullen weten is het opschrift hierboven de titel van een boek dat door Jacquo in 2015 in eigen beheer is uitgegeven (Silvertant Erfgoedprojecten, Gulpen).

Wat sommigen wellicht niet weten is dat dit boek bedoeld was als dissertatie/proefschrift voor een promotie in de faculteit /studierichting Culturele Geschiedenis. Het kwam er niet van. Het werd door Jacquo's promotor, Professor E. Homburg, niet voldoende wetenschappelijk bevonden.

Met Homburg heb ik een bijna twee uur durend zeer prettig verlopend, gesprek hierover gehad en Homburg zelf stelde een vervolgesprek voor.

Het heeft enige tijd geduurd voordat ik goed beseftte wat er aan de hand was. Ondenkbaar, verschrikkelijk. Ik was zeer teleurgesteld, geschokt, sprakeloos verbaasd. Hoe is dit mogelijk?

Een prachtig boek, schitterend uitgegeven, vol met buitengewoon interessante informatie uit vroeger eeuwen.

Bovendien voor het eerst dat er een promotie kon plaats vinden gebaseerd op diepgaand onderzoek van Zuid Limburgse en aangrenzende Belgische kalksteengroeven. Hoezo "niet wetenschappelijk"?

Wie definieert "WETENSCHAPPELIJK"?

Bij een academische promotie is niet alleen de promotor betrokken, maar ook een co-promotor. Die co-promotor moet ook het "jus-promovendi" bezitten. Zo staat het beschreven in de protocollen.

De co-promotor in dit geval was Titus Panhuysen, zonder jus-promovendi.

Wel was Panhuysen stads-archeoloog van Maastricht geweest en in die functie achtte Homburg hem wellicht geschikt om zijn zegje te doen over Jacquo's proefschrift. In zijn proefschrift noemt Jacquo de door Panhuysen (1996)geponeerde Romeinse kalksteengroeven als onbewezen.

In mijn optiek waren nog Homburg nog Panhuysen kenners of onderzoekers van onderaardse kalksteengroeven.

Weliswaar had Homburg het z.g."Marble; St,Pietersbergproject " op poten gezet om zijn bachelorstudenten aan leuke onderwerpen voor bachelor

eindschrijfties te helpen. Panhuysen heeft de hulp ingeroepen van J.Felder om in de omgeving van Slavante te zoeken naar Romeinse mergelsteenwinning .

Ik heb Panhuysen enige malen ge-emaild en gebeld met het verzoek tot een gesprek over deze materie. Het is er niet van gekomen. In het laatste telefoongesprek werd ik zelfs afgeblaft en toegeschreeuwd dat ik er niets mee te maken had.

Ik was (en blijf) ervan overtuigd dat Jacquo's dissertatie beter verdiende en dat er iets moest gebeuren.

Ik bestelde bij Jacquo twee dozen met 26 boeken tegen kostprijs. Die boeken heb ik verstuurd aan 6 hoogleraren van de Universiteit van Maastricht en nog 4 aan andere universiteiten.

Ook heb ik nog boeken verstuurd aan enige z.g.invloedrijke personen.

Met een bijgaande brief waarin mijn plan om herziening van het oordeel tot afwijzing van de dissertatie te verzoeken aan de Universiteit Maastricht en om aan de ontvangers van boek en brief naar hun oordeel over brief en plan te vragen.

Toen begon het wachten en de teleurstelling. Er kwam niets of bijna niets. In ieder geval niet van de hooggeleerde Heren.

Ik had buiten de Ivoren Torens van Academia gerekend. Zoiets doet men blijkbaar niet.

Niet iedere promotie kan CumLaude zijn en daarom hoeft ook niet elk proefschrift perfect te zijn. Er mogen dus m.i.foutjes en onvolkomenheden in staan.

Ook Jacquo's boek is niet perfect maar het blijft een prachtig boek.

Ook begreep ik van Jacquo dat hij er inmiddels genoeg van had en dat hij bezig was met een nieuw onderwerp, zonder “merghel”.

Van de boeken die ik gekocht heb van Jacquo heb ik er nog een tiental over en die zal ik voor geïnteresseerden meebrengen op de a.s.SOK-avond van 10 mei, Mocht ik er onverhoopt niet zijn die avond dan ben ik in ieder geval in de maanden juli en augustus in het gehucht Swier, adres Swier 30 nabij Wijnandsrade/Hulsberg.

Laat me dan weten wanneer je komt via email aan <ceha@telfort.nl>

De bouwmeester/steenhandelaar Coenraad van Neurenberg met roots in St.Pieter

Rob Habets

Dit stuk is naar aanleiding van de recente artikelen in de dagbladen over de instorting van de vestingmuur.....en het verhaal van Gabi van Tussenbroek dd 12-04-2019 en de "onbekende" bouwmeester Coenraad. Volgens Van Tussenbroek was Coenraad van Neurenberg leidinggevende aan de werken rond 1516 aan de rondelen Haet en Nijt en aan de Vijf Koppen. Verder schrijft Van Tussenbroek dat in de raadstukken uit 1521 stond dat de werken die Coenraad uitvoerde niet voldeden aan de eisen die de stad Maastricht stelde. Indien hij deze werken niet naar behoren zou repareren mocht hij in de stad verder geen werken meer uitvoeren.

Het kwam wel vaker voor dat ter controle na de werken een inspectie werd uitgevoerd. Dat die niet altijd goed zijn uitgevoerd zien we ook in 1559 aan de werken van de Hochterpoort en St.Maartenpoort. Door de metselaars Daemen en Proenen werd geconcludeerd dat de fundamenteen niet de juiste breedte hadden. Op sommige plaatsen was de dikte niet vier lagen, maar één laag en geen Sichersteen maar "weecke" steen gebruikt. Het zal hier eerder aan de uitvoerders van de werken hebben gelegen dan aan een bouwmeester.

Allereerst de schrijfwijze van de familienaam Neurenberg. Deze komt ook voor als Neerenberch of Noerenborch, doch we hebben het hier over dezelfde familie. Tijdens het onderzoek naar de mergelwinning in St.Pieter kwam weer de familienaam Neurenberg voor. Nu bleek dat een meester Coenraad (Conrart) van Neureberch niet alleen schepen is geweest van St.Pieter maar ook eigenaar van een huis met hof, landerijen en beemden aldaar gelegen in 1532. Hij moet overleden zijn vóór 1543 omdat er in dat jaar een erfdeling plaats vindt. Als erfgenamen vinden we de beide zonen Willem en Conrardt en zijn dochter Barbara, gehuwd met Daniel Haeks. Dit erfdeel wordt in zijn geheel overgedragen aan zwager Jan van Lichteborch van St.Pieter, gehuwd met Catharina Haeks, een oude bekende in het mergelgebeuren. (1)

De beide zonen van Coenraad treden in de voetsporen van hun vader. We vinden ze als steenleveranciers en als bouwmeesters. Het kwam wel vaker voor dat de bouwmeester ook de leverancier van bouwsteen was.

In 1528 is zoon "meister" Wilhelm Neurenberch werkzaam in Maastricht voor het kapittel van Sint Servaas en in 1537 als bouwmeester in dienst van het OLV kapittel. Daarna vinden we Wilhelm weer terug in de stadsrekeningen

van Nijmegen. In 1540 neemt Wilhelm de bouw van het Gewantheuis te Nijmegen voor zijn rekening en levert daarbij zelf de benodigde bouwstenen, zowel Naamse als Sichersteen. In 1542 wederom een betaling aan Wilhelm van Neurenberg "gegeven voor de blauwe stein ende Sichener 210 Joachimthalers", idem dito een betaling aan zijn zoon voor Naamse steen. Het laatste gegeven over Wilhelm is in 1551 waarin hij nog Sichersteen levert voor de fortificaties te Maastricht.

Zijn andere zoon Coenraad vinden we weer terug als leverancier van Sichersteen voor de bouw van de St.-Walburgskerk te Zutphen in 1546-1547. Uit onderzoek in de archieven van Dordrecht blijkt dat Coenraad II in 1571 inmiddels als bouwmeester van de graaf van Namen te boek stond. Met recht kunnen we hier spreken van een familie van steenhandelaren en bouwmeesters.

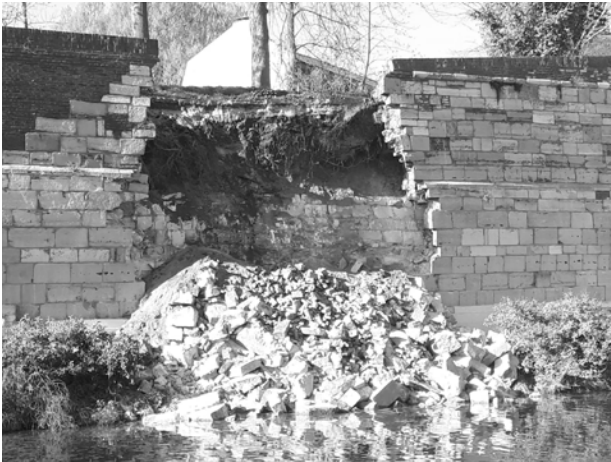

Foto: Kevin Amendt.

Bronnen :

RHCL :

20.001A Indivieze Raad Maastricht inv.nr 57

14.B001 Kapittel O.L.V. Maastricht inv.nr 28

01.071 Hoog en Laaggerecht en Gezworen Raad van St.Pieter 1436-1796

R.A.N. Rekeningen der stad Nijmegen 1382-1543 (online versie boeken I t/m VI) G.A.D. Thesauriersrekeningen Dordrecht inv.nr 421 Grafelijke tijd 1200-1572(1) SOK-Mededelingen 60:" Diverse mergeexploitanten in een groot deel van de St.Pietersberg in de 16e eeuw", Peter Jennekens / Rob Habets

Beste mergelvrienden,

Johan de Jong

Bij een onderzoekje naar een van de Bemelerboschgroeves kreeg ik van een oud Bemelenaar de naam 't Hoostemenneke' door. Ik hoop dat ik het goed schrijf. Veel Bemelenaren hadden in die tijd een bijnaam, 't Hoostemenneke is er uiteraard ook een, de echte naam is niet bekend.

De bijnaam is gegeven omdat je de man, u raadt het al, van ver af kon horen hoesten. Het gaat om de man die volgens zeggen in de jaren 20 van de vorige eeuw in de Bemelerboschgroeve 3 woonde en daar o.a. een pleegdochter verzorgde. De pleegdochter is later getrouwd met een Duits militair.

De Heemkunde vereniging Bemelen is ook op de hoogte en zoekt driftig mee. Wie helpt ons verder?

Bezoek Gemeentegrot

René Haemers

Afgelopen december hebben in totaal 17 SOK-leden met veel enthousiasme de SOK/VSS-stand bemand op de ondergrondse kerstmarkt in de Gemeentegrot.

Dit was toentertijd een vraag vanuit de gemeente Valkenburg om de bezoekers ook eens het groeve-verhaal te vertellen tussen alle kerstbomen in. Vanuit alle kanten was het een succes te noemen. De bezoekers, de gemeente, de collega standhouders en uiteraard wij van de bemanning achter de stand. Enkel

positieve geluiden, dus zeker voor herhaling vatbaar dit jaar. Nou was het onderdeel van de afspraak dat wij als SOK een bedankje van de gemeente zouden krijgen hiervoor. En hoe kun je ons beter bedanken dan een groeve-bezoek! Nu het vleermuis seizoen achter ons ligt wordt het tijd dit te plannen.

Vanwege de grootte van de groeve, de reguliere rondleidingen en de limitaties van de Mijnbouwwet is een dwaaldag geen optie helaas, maar we hebben een aantal mensen bereid gevonden om groepjes te begeleiden/rondleiden.

Uiteraard naar de gebieden van de groeve die normaal niet toegankelijk zijn en voor ons uiteraard het interessants.

Er zijn 2 datums geprikt, zaterdag 1 juni en zaterdag 6 juli om 19u. Als je mee wilt, moet je je vooraf opgeven door een email te sturen naar *rhaemers@gmail.com*. Bij teveel aanmeldingen krijgen de leden die op de stand hebben gestaan voorrang.

Update website en tevens assistentie gevraagd

Patrick Semmeling

Sinds dat de vernieuwde website online ging wordt deze inmiddels goed bezocht. Het valt op dat er ook veel bezoekers zijn buiten Limburg, tot aan Groningen toe. Omdat de helft van de bezoekers via smartphone of tablet werkt, zijn er een hoop kleine aanpassingen gedaan om de site beter te maken voor mobiel gebruik, zo is de menu-indeling nu verticaal ipv. horizontaal. Ook zijn er twee nieuwe zaken bijgekomen: een lijst van vondsten in onderaardse kalksteengroeven (grote dank aan Ton Breuls voor zijn bijdrage) en ook is er een tijdlijn gemaakt van de SOK. In deze tijdlijn staat per jaar aangegeven welke publicaties er zijn gedaan en wie er dat jaar in het bestuur zaten. Wanneer men op de betreffende SOK-Mededelingen klikt, dan opent er een samenvatting van de betreffende artikelen.

Deze samenvattingen zijn overgenomen uit het Natuurhistorisch Maandblad, echter het is gebleken dat deze destijds niet voor alle uitgaven zijn gemaakt. Slechts van de helft van de Mededelingen is er een samenvatting aanwezig. Waarom deze nodig zijn: bijvoorbeeld voor de nieuwe leden, zodat ze weten waar een artikel over gaat. Zo schreef Joep Orbons ooit een artikel met de mysterieuze titel: “7439016494764027239872349732”. Zou u het een nieuw lid kunnen uitleggen waar dit over gaat zonder te spieken? Of het artikel van Marjan Melkert: “De procuratiehouder”. Ik denk niet dat er veel mensen zijn die zo weten waar dit oude beroep op duidt, laat staan over welke groeve.

Vandaar dat ik een oproep heb verstuurd aan de auteurs die het leeuwendeel vormen van de ontbrekende samenvattingen. Van drie auteurs mocht ik reeds een samenvatting ontvangen: John Caris, John Knubben en Fons Leunissen. Bedankt voor jullie inzet heren! Verder deden Joep Orbons, Hans Ogg, Ed de Grood en Arnold Eliëns nog een toezegging een samenvatting te schrijven. Echter van de overige 21 aangeschreven auteurs werd spijtig genoeg taal noch teken ontvangen. Omdat er meer dan 100 artikelen zijn zonder samenvatting, wil ik bij deze een oproep plaatsen. Is er iemand die wilt meehelpen de samenvatting te completeren? Stel je bent toevallig net een oud artikel uit de Mededelingen aan het lezen, dan is het een kleine moeite om een korte samenvatting te maken (bijv. 5 tot 20 regels is al genoeg). Ook alsnog een oproep aan de auteurs die nog geen samenvatting indienden: het is ook een kans je eigen artikel wat meer glans en bekendheid te geven. Indien je wilt

weten om welke samenvattingen het gaat zie: www.sok.nl/tijddlijn.html
Mocht je graag willen bijdragen, laat dit dan weten via webmaster@sok.nl om dubbel werk te voorkomen.

MEET THE UNDERGROUND PRESS

“In de oorlog waren de mensen er nog gaan schuilen. De berg, dat was veilig. En nu had die berg zich tegen ons gekeerd” (*HUMO van 24 december 2018*): diep in de ondergrond van Zichen-Zussen-Bolder liggen elf mensen bedolven. En dat al zestig jaar. Ze zijn het stoffelijk overschot van een ramp in een mergelgrot. Tijdens hun werk in een ondergrondse champignonkwekerij stortte de berg (**ROOSBURG – red.**) in. Zeventig arbeiders konden ontkomen, achttien lieten het leven. Elf zijn nooit teruggevonden. Het was twee dagen voor kerst in 1958. Aan het woord o.a. **Frans WILLEMS**.

“Bunker” (*Via Limburg van 24 januari 2019*): het voormalige NAVO-hoofdkwartier in de **CANNERBERG** is na jarenlange sanering opengesteld voor het publiek. Een team van gidsen vertelt over hetgeen zich in de tijd van de Koude Oorlog heeft afgespeeld in dit deel van de **BOSCHBERGGROEVE**. Voor 6 euro kunnen belangstellenden een plek reserveren via de website: www.limburgs-landschap.nl.

“Bijdrage aan kerstmarkt geen staatssteun” (*Dagblad de Limburger van 14 februari 2019*): de gemeente Valkenburg nam de organisatie van de succesvolle kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT** vorig jaar over. De financiële bijdrage wordt niet gezien als staatssteun. *“De Gemeentegrot is van ons”*, benadrukt wethouder **Claudia BISSCHOPS**. *“Dus mogen we daar ook ons eigen geld in stoppen.”* Ook de komende jaren houdt de gemeente de regie zelf in handen. De gemeenteraad heeft daar deze week een bedrag van maximaal 250.000 euro voor vrijgemaakt.

“Nachtwacht-avontuur in de grotten van Maastricht” (*DdL van 7 maart 2019*): ter ere van het Rembrandtjaar 2019 schreef **Manon BERNS** uit Maastricht een jeugdboek over het verbergen van de Nachtwacht in de grotten van de **Sint PIETERSBERG** tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het verhaal gaat over vier kinderen die gaan kamperen op de flanken van de heuvel. Tijdens het scoutingskamp ontdekken ze dat er tijdens W.O.II van alles verborgen werd in de grotten: handelswaar, Engelse piloten, een illegale radiozender en, bovenal, de Nachtwacht van Rembrandt.

“Met een bus over een grot rijden, dat is toch geen goed idee” (*Het Belang van Limburg van 14 maart 2019*): **Etienne VANWEERT** uit de Lindestraat in Zichen wil dat de gemeente de bussen van De Lijn in zijn straat verbiedt en liever vandaag dan morgen. De voorgevel van zijn woning vertoont scheurtjes, de voetpaden zijn verzakt en er loopt een barst dwars over de weg. Volgens hem vormt de combinatie van *ondergrondse grotten* (**Kuil LINDESTRAAT** – red.) en zware lijnbussen de oorzaak. De burgemeester **Mark VOS** belooft de zaak te zullen onderzoeken, al maakt hij zich over de stabiliteit weinig zorgen.

“Concurrentie voor kerstgrotten” (*DdL van 23 maart 2019*): niet te evenaren, dacht Valkenburg. Geen enkele plek in de buurt heeft zulke mergelgrotten, dus kan niemand de succesvolle kerstmarkten met een kwart miljoen bezoekers kopiëren of evenaren. Toch meldt zich nu de concurrentie. Valkenburg krijgt dat vanuit Wallonië. De druipsteengrotten van **REMOURCHAMPS**, vlak onder Luik komen dit jaar met het evenement *Noël dans les grottes*. Valkenburg is nieuwsgierig, maar verwacht niet dat daardoor minder mensen naar zijn eigen mergelgrotten komen.

“Nieuwe stabilisatietechniek moet woningen boven mergelgroeven veiliger maken” (*HBvL van 29 maart 2019*): verzakkingen in de mergelondergrond veroorzaakten de laatste tijd meerdere instortingen in de woonstraten. Met een nieuwe techniek worden de aardpijpen niet opgevuld, maar opgevangen door een gewapende zuil eronder op te metselen of door ze af te dekken met een dikke metalen plaat, die met pinnen van 30 cm in het mergelplafond wordt verankerd. **Mergelbouwsteen KLEYNEN** voert deze techniek nu uit in de **kuil COENEGRACHTS** in Zussen.

“Meetsysteem tegenvaller Valkenburg” (*DdL van 20 maart 2019*) en **“Schipperen tussen meetsystemen voor grotten”** (*DdL van 9 april 2019*): Valkenburg moet diep in de buidel tasten voor het nieuwe controlesysteem in de mergelgrotten. Sensoren meten continu de pilaren en slaan met de minste of geringste verandering meteen alarm. Het kost de gemeente liefst anderhalf miljoen euro. De gemeente wijst naar de provincie, die strenge aanvullende eisen stelt, anders gaan de grotten dicht. Dat werpt de provincie tegen, dat ligt volgens haar genuanceerder. De gemeente kiest zelf voor het dure systeem. De enige voorwaarde die de provincie stelt, is dat de veiligheid gewaarborgd is. Al is dat met een goedkoper systeem.

“De Nachtwacht in het donker weer tot leven gered” (*DdL van 12 april 2019*): de restauratie van de Nachtwacht, de bijzondere replica op ware grootte

van het beroemde werk van Rembrandt, die kopergraveur **Jules SONDEIJKER** begin 1900 maakte in het ‘museum’ van de **ZONNEBERG**, startte in oktober 2018. Op 21 juni, niet toevallig midden in het Rembrandtjaar, wordt de Nachtwacht in volle glorie opgeleverd.

“Vuursteenmijn krijgt opknapbeurt” (DdL van 20 april 2019): De **VanSchaik Stichting** en de **SOK**, die de historische **VUURSTEENMIJN** hebben overgenomen van Staatsbosbeheer, hebben een plan opgesteld om de mijn de komende vier jaar grondig aan te pakken. Vijftig jaar nadat ze toegankelijk werd gemaakt, zijn onderdelen dringend aan vervanging toe. De gemeente Eijsden-Margraten heeft besloten een bedrag van 65.000 euro ter beschikking te stellen om de plannen mee te helpen realiseren. Behalve aan het onderhoud van de mijngang wordt er gewerkt aan een nieuw infocentrum.

Met dank aan de trouwe correspondenten Johan Janssen, Mike Lahaye, Gilberte Nicolaes, Jan Paul v.d. Pas, Herman de Swart en Peggy Versteegh. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@telenet.be.

Champignon bedden in de “Grote Berg” (red. Frans Willems)

Volgende SOK-avond: Vrijdag 10 mei 2019 Aanvang 19.30 uur!

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden. liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1° Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2° Stefan Jerzykowski, Technische Dienst: 06 51659384 (geen spoed: graag whatsapp/sms)

3° Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina. 2

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Rob Swaans	043-3470868
Gewandgroeve	Marc Dresens	06-55727887
Heiberggroeve		
Groeve de Keel	Luc Walschot / René Peels	00-3212441350
Groeve Eys (niet toegankelijk)	Wim Kneepkens	043-347 1 1 88
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg (niet toegankelijk)	John en Rob Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (niet toegankelijk)	Jan-Paul van der Pas	045-40 41 600
Theunisgroeve	Ed en Thuur Thijssens	06-44633650
Vuursteenmijn Rijckholt	Martha en Jan van de Ven	043-3432084

De Sint-Pietersberg:

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.

Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.

Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

Provincie Limburg

De SOK-Info

is een uitgave van de

Studiegroep Ondaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

